

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

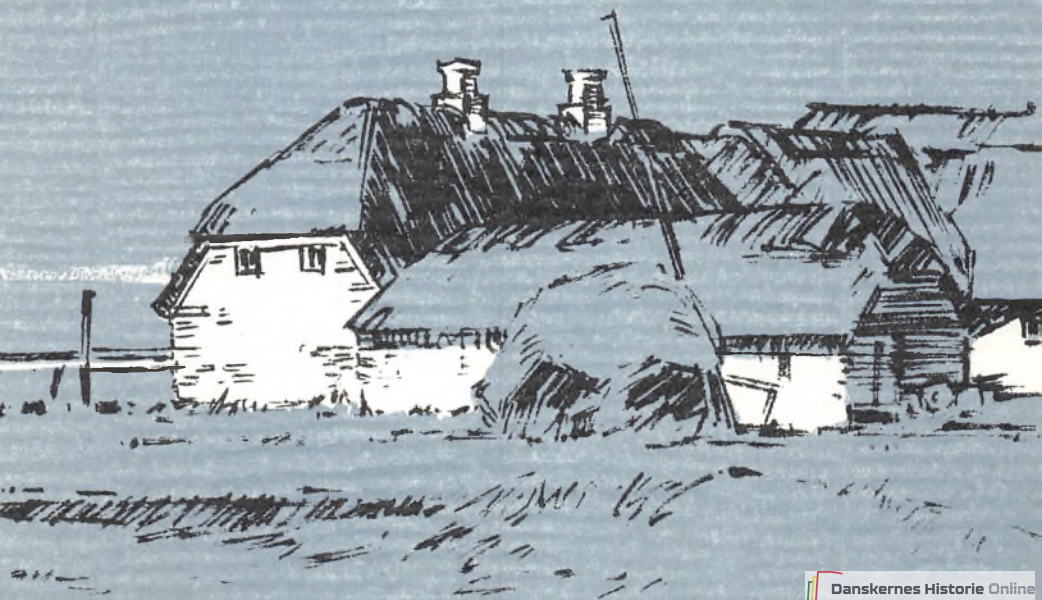
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Niels L. Underbjerg

BARNDOM BLANDT BØNDER

Niels L. Underbjerg

Barndom blandt bønder

*Snart trak jeg af sted med kvæget
og fæsted' hvert hoved ved sin »hæl«.
Snart lød gennem fårebræget
et helligt krav til min hyrdesjæl.*

Thøger Larsen.

Drengen havde drømt de mærkværdigste ting og var vågnet ved, at hans bror vendte sig i søvne og trak den tunge dyne med sig over mod væggen.

Nu lå han tankefuld og stirrede på en knast oppe i loftsbjælken, for det var første maj og flyttedag, også for hans eget vedkommende.

Han syntes, den sidste tid var fløjet af sted. Han ville allerhelst være blevet hjemme som sin ældste bror, der nu hjalp faderen med fiskeriet, men den tanke var helt umulig. Hvad ville folk oppe i sognet ikke sige og tænke, hvis en sund og rask dreng i hans alder bare gik hjemme og drev rundt til ingen nytte.

Alt, hvad der på disse kanter var til gavn og fordel for landbruget, blev anset for nyttigt, og folks fornuft og dygtighed blev bedømt efter, hvad de kunne avle og opdrætte.

Her talte småfolks børn dog ikke med, før de blev store nok til at kunne slæbe en tøjrkølle over nakken og samle et kobbelt malkekøer.

I skolen havde man kun to klasser, og når børnene blev ti år, rykkede de automatisk op fra den ene til den anden, uanset evner og modenhed.

Så kunne de i den store klasse nøjes med at gå i skole to halve dage om ugen og fik dermed mere tid til at gøre gavn for den sommerløn, de nu kunne tjene.

Det blev også sagt, at de små på denne årstid bedre kunne klare den lange skolevej fire dage om ugen, og det kunne heller ingen benægte.

I øvrigt hængte man sig ikke meget i børnenes boglige lærdom. Kunne de få lært at læse og skrive til husbehov samt lære deres salmevers og bibelhistorie, forlangtes der ikke stort mere.

Købmanden, smeden, daglejerer, ja selv forretningsfolkene inde i købstaden måtte takke bønderne for deres eksistens, og i de små fiskerhjem nede under bakkerne burde man være dem særlig taknemmelige.

Sådan var den almindelige indstilling oppe i sognet. Det havde den været i umindelige tider, og den var der ikke mange, der forsøgte at lave om på.

Mange af dem, som mente at have krav på denne tak, glemte for det meste at lade den gå videre til Ham, som delte sol og vind lige over den fede jord og de bølgende kornmarker.

De havde nok i sig selv og i bevidstheden om, at hver plovfure, de vendte, betød føde og husly for resten af samfundet.

Engang for mange år siden havde en præst i et havsogn ude vestpå tordnet mod denne jordbundne selvtilstrækkelighed og mod dem, der glemte at dyrke himlens marker i deres eget sind:

»I bønder, der ikke bestiller andet om vinteren end at tælle ribbenene på jeres køer, kunne have godt af at tænke på, hvordan de mennesker, som ikke vil bøje knæ for den Herre Jesus, får det i helvede!«

Det var ikke en talemåde, der huede de velbjærgede, men de husmænd og fiskere, som hørte til menigheden, tog vel imod præstens hårde forkyndelse, som også satte dybe spor i nabosognene.

Med vestenvinden blæste en religiøs vækkelse, som også nåede til drengens fødesogn, hvor folk begyndte at gå mere i kirke og til missionsmøder.

Nogle gjorde det for deres sjælfreds skyld, andre, fordi det blev skik, og atter andre for at lufte deres stadstøj, deres køreheste og deres mening om præsten, når kirkegangen var forbi.

Nede ved fjorden havde man gennem generationer levet i tro og tillid til, at den Almægtiges nåde var enhver nok, og i denne tro havde man også sænket de afdøde i gravene.

Her levede man ikke i overflod, men gik heller aldrig sulten i seng. Hvad man måtte savne, blev rigeligt opvejet af andre glæder, som ikke var børn fra mere velstillede hjem beskåret.

Bønnens jævne ord ved middagsbordet, og når de små var lagt i seng, var familiens beskedne tak for livets nådegave. Hertil kom så en smule kirkegang ved højtiderne.

Drengen havde været med flere gange, både i kirken og missionshuset, men kirkegangen havde allerede tabt nyhedens interesse, for han syntes, at præsten talte alt for langsomt og længe.

Møderne i missionshuset var mere afvekslende og festlige, især når der var juletræ eller bazar, hvor de fremstillede ting, fremlagt på lange træborde (dækket med hvidt papir) blev skamrost og beundret.

Der var altid en eller anden, som skulle have afleveret nogle tankevækkende indfald. De fleste vidste dog, at den pågældende havde tumlet med dem i dagevis og holdt generalprøve for kørerne hjemme i stalden.

Bortset fra juletræsfesterne syntes drengen såmænd heller ikke, at det længere var besværet værd at trave den lange vej. Det var også en ulempe, at man altid skulle have pænt tøj på.

Desuden var han begyndt at gå regelmæssigt i søndagsskole. Det var mere en pligt end en fornøjelse, men hørte sig til, hvis man ville sikre sig en plads i himlen.

I skolen havde han allerede lært de ti bud udenad. Det kneb endnu lidt med at forstå det sjette, men det var heller ikke nødvendigt, før han blev mere voksen, havde degnen sagt. Han havde forstand på den slags. Ellers havde han aldrig fået embedet.

De andre bud indeholdt kun selvfølgeligheder. Enhver vidste jo, at det var synd at lyve, bande og stjæle, og at man i tanker, ord og handling skulle opføre sig sådan, at Gud og ens næste kunne være tjent med det.

Indtil drengen stiftede bekendtskab med Luthers katekismus, havde disse bud heller ikke voldt ham mere hovedbrud end kongerækken og den lille tabel.

Det var disse alenlange skriftsteder og indviklede forklaringer, der havde gjort det hele så forbistret besværligt. Hvordan kunne man både frygte og elske, uden at disse begreber stjal lidt fra hinanden?

De højtidelige ord lå desuden skævt, både i tanke og tungemål. Det gik vel an blot at være bange for det, ens far og mor var bange for, og holde af det, de havde lært at holde af, tænkte drengen.

Han var næsten sikker på, at hans egen far ikke var bange for Gud. Det kunne man både høre og se, når han foldede sine store hænder over sengestokken.

Tordenskjær -

Med hensyn til sin mor var han mere usikker. Hendes stemme blev altid så lav og hviskende, når hun en sjælden gang måtte overtage bestillingen, fordi faderen var på fjorden.

Det skete, at drengen kom til at overtræde disse bud. Så ruskede det fælt i samvittigheden, men det var i reglen faderens fortørnelse, han var mest bange for.

Hver gang hans barndoms skrøbelige drøm om altid at kunne tænke og handle i overensstemmelse med Guds bud ramlede sammen med virkeligheden, måtte han erkende, hvor svært det var at leve, som man skulle.

Samvittigheden var jo et underligt trekantet begreb, som rev sjælen i laser, når den begyndte at snurre rundt, men disse pinsler var kun gode tegn. Først når man ikke mere kunne mærke samvittigheden, var man slået ind på fortabelsens brede vej.

Alt dette og mere til lå drengen længe og tumlede med i tankerne, indtil han endelig hørte faderens træskotramp i gruset uden for huset.

Den lyd kendte han. Nu havde hønsene fået deres morgenfoder, og inden længe ville der blive kaldt og sagt, at solen stod højt på himlen.

Hans søskende sov endnu. De fleste af dem havde jo også været ude at tjene før og vidste lidt mere om, hvad det ville sige, at der var sat en pris på deres arbejdskraft.

Efter hvad de fortalte fra deres pladser, skulle han vist ikke glæde sig alt for meget.

Ganske vist havde faderen sagt, at det var flinke og rare mennesker, han skulle tjene hos, men noget lignende havde han også hver gang sagt til de andre.

Denne vurdering stemte ikke altid overens med børnenes opfattelse, skønt de aldrig eller meget sjældent direkte beklagede sig over deres pladsforhold.

Det tog kun et øjeblik at komme i tøjet, og drengen listede sig udenfor, så han i fred og ro kunne tage afsked med hunden, der lå og soled sig på trappestenen.

I dag skulle den ikke drilles. Han tog den kærligt om halsen og hviskede den ord i øret, som ingen andre måtte høre.

Den slikkede ham til gengæld i ansigtet, fik saltsmag på tungen og peb lidt, som om den ville spørge, hvorfor han havde grædt. Men det var en hemmelighed.

Han skulle ikke være til grin blandt sine søskende, og han vidste, at hans far og mor ville blive kede af det, hvis de fik at vide, at han aftenen i forvejen havde grædt sig i søvn.

I afskedens tunge øjeblik kneb det alligevel mere, end han havde regnet med. Han havde haft lyst til at falde sine forældre om halsen og bare slippe gråden løs.

Hvor var livet dog et besværligt skuespil med mange svære roller, især hvis man var for stor til at græde og for lille til at agere voksen. Man var forhærdet, hvis man lagde bånd på sine følelser og et pattebarn, hvis man ikke kunne beherske dem. Det kunne lade sig gøre at lyve groft uden at sige et eneste ord.

Med et smil lånt fra sindets dybeste afkrog sagde drengen hastigt farvel og drog hjemmefra med sin tøjbylt under armen.

Forældrene blev stående uden for bryggersdøren derhjemme og vinkede, så længe han kunne se dem, og med mellemrum vendte han sig om og vinkede tilbage.

Da de var ude af syne, fyldtes hans øjne med tårer, blanke som fjorden. Luften over de grønne marker og bakkerne begyndte at flimre som i varmedis.

Hans mismod forvrængede majdagens jublende livsudfoldelse, og lærkesangen lød som en spotteviser, mens småbølgerne slog i strandkanten med en tungsindig brusen.

Gennem blinkende blå briller hviskede fjorden ham farvel og sendte til afsked et åndepust af ilandskyttet tang fra hans barndoms lykkeland.

Her ved denne strand havde han samlet sin skat af dyrebare minder. Her havde han tumlet sig i leg med søskende og kammerater året rundt. Her havde han samlet rav og mærkelige forsteninger – stivnede øjeblikke af skabelse og undergang – småstumper af den lange, lange evighed.

Med tanker, der var tunge at bære hjemmefra, fortsatte drengen langs en smal marksti. Dugdråberne sad endnu i græsset, der svirpede koldt mod hans bare ben.

I en indhegning langs stien blev han fulgt på vej af en flok nysgerrige ungmåtter, der – stive i kroppen af nattekulden – lavede krumspring og puffede til hverandre.

Først havde han tænkt sig at skyde genvej gennem gården oppe på bakkekammen, men da han så gårdmandskonen gå omkring udenfor, ændrede han beslutning.

Han var ikke i humør til at møde nogen, før det var nødvendigt, og slet ikke folk, som kunne finde på at komme med nærgående spørgsmål.

Drengens brødre havde sørget for, at konens rygte og omdømme ikke ligefrem groede ovenud, men over for ham selv havde hun nu altid været flink og venlig.

De fortalte, at hun godtede sig som en høne, der tog støvbad, hvis hun kunne løbe til deres far med en eller anden historie om deres skarnsstreger.

De fortalte også, at hun engang var blevet splittertosset af arrigskab, fordi en af brødrene, til doktorens og alles forundring, ikke døde, selv om han havde været alvorligt syg.

Det var nærmest en uforkammethed, mente konen, der – da hun alligevel var i købstaden – allerede havde købt en krans til begravelsen og smidt tre kroner ud til ingen verdens nytte.

Drengen vidste også, at hun en dag, i hans egen mors køkken, med et forarget snøft havde løftet på et grydelåg og ymtet noget om, at småfolk ikke burde mæske sig i dyrt kød, når de selv kunne fange fisk i fjorden.

Moderen havde grædt en smule over denne uretfærdige indblanding i hendes madlavning. Kødet havde været billigt og var på ingen måde hverdagskost. Det havde fået sit andenklasses blå stempel og var skåret ud lige tidsnok til, at koen ikke var kreperet af sig selv og havnet som sæbe og benmel hos ådselslagteren.

Man kunne jo ikke i al evighed leve af plukfisk og vandgrød, bare fordi den høne, som forlængst var dømt til kniven, vedblev at lægge æg til styrkelse af kreditten hos købmanden. Det var ikke altid let at gøre alle tilpas.

Et langt stykke havde drengen løbet med træskoene i hånden, men da han nærmede sig gården, hvor han skulle tjene, satte han forpustet farten ned.

En mørk vognport gabte ham i møde. Omme bag laden kunne han høre en eller anden stryge en le, men der var ikke et levende menneske at se.

Han standsede midt på gårdspladsen og så sig ubeslutsomt om, indtil hans kommende madmor pludseligt dukkede op omme fra haven.

I den ene hånd holdt hun en saks og en blomsterbuket, og den anden blev stukket frem til et venligt »goddag og velkommen«. Lidt efter kom også gårdmanden til.

Han tørrede hånden af i bukebeenet, før han stak den frem, men både den og stemmen rystede lidt, da også han bød »goddag og velkommen«.

Der blev spurgt til drengens forældre og søskende og til fiskeriet derhjemme. Det sidste kunne han have fortalt meget mere om, hvis han ikke var blevet afbrudt af andre spørgsmål.

I landmændenes øjne var fjordfiskeriet nærmest noget, der gik helt af sig selv, når ruserne først var sat i vandet, men de gik jo heller ikke selv og rev i deres korn og roetoppe for at få avlen op af jorden, tænkte drengen ved sig selv.

Han svarede høfligt og pænt på alle spørgsmål og kunne også fortælle, at det gik godt for hans kusine, der havde fået sit lange hår klippet og havde plads i København.

Han kunne godt mærke, at den oplysning var lidt af en overraskelse og forstod, at livet i en storby – på egen hånd og uden ørefrikadeller – måtte være en halvfærdig sag.

Da han havde gjort rede for alt og modtaget en forsikring om, at ham skulle de nok få en karl ud af, gik drengen sammen med sin husbond over til hestestalden. Oven over denne lå det kammer, han skulle dele sammen med tjenestekarlen, og for at komme derop, måtte man trække en stige ned fra en krog under loftet.

Når man trak i stigen, som med et reb var fastgjort til loftslemmen, gik denne samtidigt op med en knirkende og knagende lyd.

»Ja, her står så din seng«, sagde manden og pegede på en slagbænk, der stod under gavlvinduet med det tunge låg slået op.

Den så lidt smal ud, men drengen syntes alligevel, at han var steget i graderne. Det var nemlig første gang i sit liv, han skulle prøve at have en seng helt for sig selv.

Op imod væggen, længst væk fra vinduet, stod karlens seng. Ovenover på en lille træhylde var anbragt et skåret spejl og et stykke lyserødt vaskesæbe i en underkop.

På et søm i væggen hang et par grove håndklæder af sækkelærred, og i karlens klædeskab hang der to sæt pænt tøj, så han var tilsyneladende stabil og god.

»Ja, I må jo vaske og pynte jer nedenunder hos hestene«, sagde manden smilende og pegede på pumpen ude i gården, hvor de skulle hente vandet.

Da han var gået, satte drengen sig et øjeblik på kanten af slagbænken og stirrede forknytt mod gavlvinduet, hvor fluepletterne på glasset holdt hans tanker indespærret.

På en bølge af hjemve slap de udenfor, da han pakkede sin tøjbylt op og fandt et kræmmerhus med brystsukker, som hans mor havde lagt indeni.

Igen piblede der et par tårer frem og satte sig som søvnige fluer i hans øjenkroge, hvorfra de med en knyttet hånd blev kramset væk, før de nåede at sætte synlige spor.

Der var jo ingenting at græde over. Han havde verdens bedste far og mor, og deres afskedsord – »Skik dig nu godt, det spørges mindst« – indeholdt mere kærlighed og forståelse, end de lød til.

De vidste også udmærket, at hård hud i hænderne gav et bedre skudsmål end et alt for blødt hjerte, men ham skulle de ikke få skam af. Han skulle nok tage sin tørn uden at kny.

Inden længe havde drengen levet sig ind i gårdens hverdag og arbejdsrytme, men køerne, kalvene og kattene var dem, han først kom på fortrolig fod med.

Folkene på gården var da også flinke, som faderen havde sagt, men tjenestekarlen var han alligevel en smule bange for. Han var nyomvendt og »frelst«, som han selv kaldte det.

Selv om han mente det godt, var det alligevel en utryg fornemmelse for drengen altid at skulle høre så meget om helvedes ild på bekostning af himlens forventede herligheder.

Det skræmte ham så meget, at han også tænkte på det, hver gang han på vej til kammeret sneg sig bag om hestene, der stampede i brostenene, så gnisterne fløj.

Hver aften lå karlen længe på knæ foran sin seng, hvor han med højlydte bønner og anrøbelser slæbte fortabte syndere frem for Herrens ansigt.

Det skete med navns nævnelse. Ikke mange i sognet gik ram forbi, og det skar drengen dybt i hjertet, når hans eget eller forældrenes navne blev nævnt.

Ofte lod han, som om han sov for at slippe for de mange forklaringer om arvesynden og Guds ret til at være streng overfor menneskenes forseelser.

Hvis den Gud, karlen holdt løbende underrettet, virkelig var så smålig og pjattet, at han endnu gik og bar nag til resten af menneskeheden, fordi Adam engang havde gnasket et æble i sig, var det ikke den samme Gud, som drengen havde lært om.

»Gud er kærlighed«. De ord hang i glas og ramme over døren til forældrenes sovekammer, og der havde de hængt, så længe han kunne mindes.

Dem skulle karlen ikke få lov at pille ved med sin snak om lunken vanekristendom og nidkær Gud, der hjemsogte forfædrenes synd blanzt børnene indtil tredje og fjerde led.

I karlens øjne var folkene på gården heller ikke frelste nok, skønt de hørte til inderkredsen af sognets missionsfolk og ivrigt tog del i menighedsarbejdet.

De frygtede vist også Gud, som man skulle, men langtfra nok efter karlens mening, selv om også de bad mere og helt anderledes, end drengen var vant til hjemmefra.

Her nedbad man ikke himlens velsignelse over grønkålen, som drengen ikke kunne fordrage. Han syntes heller ikke, at det var nødvendigt, da der altid var rigeligt.

Det bævrende patteflask, som lå på fadet, ligefrem græd af fedt og al for megen velsignelse, når man gik til bords i Jesu navn og spiste helt op til Hans ære og egen gavn. Jo før man blev færdig, jo længere blev middagssoven.

Bagefter blev der læst et lille stykke, som hver dag stod i »Kristeligt Dagblad« under overskriften »Ordet«, og det tog man ingen skade af, selv om karlen påstod, at det var en ukristelig avis.

Bortset fra den umanerlige tilbøjelighed til at ville sætte alle i en bestemt bås var karlen en flink fyr, så drengen slog sig nogenlunde til ro med Jesu ord om, at han også havde andre får, som ikke hørte til denne fold.

Langsomt havde denne mangetonedede brægen udefra alligevel skabt en vis uro og rokket en smule ved hans troskyldige barnetro og gjort himlens nåde betinget af regler, der var mere indviklede end de ti bud.

Hele eftermiddagen havde drengen samlet sten på en mark, der stadigvæk så ud, som om den engang i fortiden havde været landingsplads for en komethale.

Opgaven var trivial og tilsyneladende håbløs, og han var øm og skæv i kroppen af at slæbe rundt på den tunge spand, hvis indhold skulle bæres helt ud til markskellet. Her lå i forvejen en anselig stendynge, og når man satte sig på den rigtige side, kunne man uset fra gården nape sig en lille hvilepause.

Herfra var der også vid udsigt over landskabet, næsten helt ud til det sted, hvor fjorden mødes med havet. Det kunne godt give anledning til dagdrømmerier.

Engang havde denne fjord kun været en grumset flod og de dybe bakkekløfter fyldt op med glitrende isbræer, der rakte deres rynkede snabler ned for at smage på vandet.

Målt med den Almægtiges alen var det såmænd ikke så længe siden, og her havde fortidsmennesket strejfet omkring på jagt og fiskeri.

De enorme lag af østersskaller, der stak ud fra en sandet brink i nærheden, talte deres tydelige sprog om, at verden alligevel måtte være meget gammel.

Den skulle jo også snart forgå med bulder og brag. Elementerne skulle komme i brand og opløses, havde karlen sagt og set ud, som om han glædede sig til begivenheden.

Det havde man spået længe, og dybt i drengens sjæl ulmede en skræk for, at det skulle ske i hans levetid.

Hvis han kunne nå både at leve og dø, inden det skete, og tage begivenheden sammen med opstandelsen, var det måske mindre forfærdeligt at komme igennem, syntes han.

Da han havde spurgt sin far, hvornår han mente, det ville ske, svarede denne, at det kunne ingen sige noget om. Det var lige så umuligt som at flyve til månen.

Det var ingen trøst, kun en bekræftelse på at der måtte være noget om snakken og for drengens vedkommende en belastende tanke at slæbe rundt på.

Når han rigtigt tænkte sig om, forekom det ham, at dyrene på mange måder

havde det meget lettere. De kunne ikke synde og havde heller ikke en udødelig sjæl at tage vare på.

De kunne te sig, næsten som de ville. En tyr eller en orne kunne gøre ting, man ikke engang måtte tale om, hvis mennesker gjorde det.

Det var især syndigt, hvis det skete, før man var gift, men det var ikke synd at at hjælpe dyrene tilrette. Det var noget underligt noget.

De voksne snakkede altid om, at man ikke kunne lære for meget, men når det drejede sig om den slags problemer, fik man aldrig et ordentlig svar, hvis man spurgte.

Nu vidste han i hvert fald, hvorfor ikke alle grise blev til orner og ikke alle tyrekalve til tyre. Han havde set, hvordan man ordnede den slags.

For grisenes vedkommende foregik det under hyl og hvin med en lommekniv og hos tyrekalvene på en mere langsom måde, med et stykke elastikbånd snøret stramt omkring pungen.

Var det nu ikke lige så stor en synd som f. eks. at sige »røv«, »pis« eller »hold kæft« og ting, der lød endnu værre. Jo, såmænd var det så, tænkte drengen og var alligevel glad for, at han var et menneske.

Det indebar ganske vist både fordele og ulemper, men på langt sigt havde man alligevel lidt hånd i hanke med sin skæbne. Der var dog en himmelvid forskel på, om man engang havnede på slagteriet eller oppe i himlen.

Der var naturligvis også en risiko for at havne et helt tredje sted. En gammel mand, som drengen kendte, syntes ikke at have mange chancer for at undgå det.

Ofte havde drengen hørt ham bande, så selv Fanden måtte have holdt sig for ørerne, og engang havde han druknet en hund ved at kaste den i brønden. Hvis man kunne slippe ustraffet fra den slags forseelser, var der ikke megen retfærdighed til, hverken i denne verden eller i den næste.

Med et sæt blev drengen revet ud af sin fabuleringen, da et tordenskrald flængede luften. Forskrækket opdagede han, at pudebetrækket allerede hang på tjørnehækken hjemme ved gården.

Det var et tegn på, at han skulle samle køerne og komme hjem, men hvor længe det havde hængt der, anede han ikke.

I sine drømmerier havde han været vidt omkring. Tiden havde stået stille, havde snart kørt baglæns og snart fremover, ind i den lange evigheds dybe mørke.

Betænkelig stirrede han på en skypumpe, der hang og svingede under en mørk sky på den anden side af fjorden. Hele himlen rumlede.

Når de blåsorte tordenskyer ramlede sammen og klemte de blinkende lyn fra sig, talte han skrækslagen de øjeblikke, der gik, før der kom et nyt tordenskrald.

I en fart fik han samlet køerne. Han bed tænderne sammen i smerte og arrigskab, når han skulle rive tøjrhælene op, fordi rebet skar dybt i hans ryg og skulderblade.

Der vankede også bebrejdelser hjemme ved stalddøren, fordi det var blevet langt over malketid, men drengen undskyldte sig med, at køerne havde været urolige og helt ustyrkelige i tordenvejret.

Det var en ulige blanding af løgn og sandhed. Han var nærmest overrasket over, at forklaringen tilsyneladende blev taget for gode varer og fandt ud af, at en dårlig forklaring er bedre end slet ingen.

Det havde han nu konstateret allerede sidste søndag, da han havde haft fri om eftermiddagen og pludseligt var stukket i med at græde, da han om aftenen skulle hjemmefra.

Forældrene havde presset på for at få at vide, hvad der var i vejen. »Ingenting« havde han hårdnakket påstået, men en hane havde galet i samvittigheden, der kørte rundt og gennemrystede hans krop i en lydløs hulken.

Han kunne simpelthen ikke forklare, hvad der pinte ham allermost og havde gjort det næsten fra hans allerførste dag på gården.

Han kunne ikke ligge tør om natten og havde prøvet næsten alt, lige fra at gå tørtig i seng til at skubbe underdynen ned i fodenden og sove i den bare halm.

Intet hjalp. Hver morgen vågnede han op til et nyt nederlag med store våde skjolder på undertøjet og overdynen, og skammen herover var næsten ikke til at bære.

Når han en sjælden gang vågnede, betrængt og tidsnok til at nå ned i stalden, inden det gik galt, fyldtes han med håb, der dog hurtigt druknede i nye nederlag.

Hver gang, han var heldig, kunne en kortvarig glæde holde ham vågen længe. Da kunne han sidde ved gavlvinduet og betragte morgenduggen, der lå som tynde, vandrette slør over engene.

Måske vidste hans forældre allerede besked om de problemer, der stjal hans livsglæde, men de blev aldrig nævnt med et eneste ord, hverken hjemme eller på gården.

Når en dreng ikke kunne ligge tør om natten, var det en skjult fejl, der måtte nævnes ved fæstemålet, ligesom når man solgte en hest eller en ko med en usynlig skavank.

Så langt havde drengen ikke tænkt endnu, og der var længe til næste sommer, men en dag var hans far kommet på uanmeldt besøg på gården og havde forlangt at se, hvor drengen sov.

Med en bestemthed, der ikke tålte nogen modsigelse, forlangte han, at dren-

gen fik et andet sted at sove, men om det skyldtes slagbænken eller karlens sel-skab, blev drengen aldrig klar over.

Det eneste, han havde hørt af samtalen, var nogle spage indvendinger, der var druknet i faderens »Enten finder du et andet sted til drengen at sove, eller også skal han pakke sit kluns og flytte med hjem omgående«.

Et vildt håb havde ramt drengen som en lynstråle, men den brand var snart slukket. Inden aften var han flyttet over til et andet kammer i stuehuset.

Herefter gjorde han kun sin seng våd et par gange resten af sommeren, og hver gang startede det med en drøm, der sejlede over i en våd virkelighed.

Da det igen blev novemberdag, vandrede den gladeste dreng i verden atter hjemover med sin tøjbylt under den ene arm, en kattekillling under den anden og 48 velfortjente kroner i baglommen.

Han var blevet mere rig, end han nogensinde havde været, også på erfaring, og inden længe kunne han, som sin far, kun sige, at folkene på gården var »flinke og rare mennesker«.

En dag, når forældrene fik tid, skulle sommerlønnen omsættes inde i købstaden. Han skulle have et sæt nyt matrostøj, og måske blev der også råd til en eller anden luksusting.

Han havde længe ønsket sig et par rigtige gummistøvler, men kunne godt indse, at et sæt pænt tøj var vigtigere, når han skulle i kirke og til juletræ.

Når man holdt sig til himmelvejen og engang imellem stak indenom i pænt tøj og med vandkæmmede hår, var Gud sikkert ligeglad med, om man kom i træsko eller gummistøvler.

Han, som lod solen skinne på sit dagværk og overlod en opvarmet jord til natens kølige hænder, hængte sig ikke i småting. Hans jord og skaberværk var også til at træde på. Han, som styrede kloden gennem skiftende årstider, han sørgede også for, med sin visdom og nåde, at dække sjælens behov. Han forlangte ikke urimeligheder.

Med gamle uldstrømper trukket uden på kludeskoene vadede drengen gennem den dybe sne på vej til skole, og den skarpe blæst bed i kinder og næser.

Kulden brændte som ild om de nøgne håndled, hvor de forvaskede luffer havde svært ved at nå sammen om trøjærmene. Det sved i lungerne, når børnene trak vejret.

Engang imellem stoppede de op og skød ryg mod vejret, mens de stak hovederne sammen og halvråbende holdt rivegilde over degnen.

Det var ikke blide ord, der faldt, fordi han netop i dag skulle have fisk. Kurven var tung at slæbe på, man det hjalp at slippe af med lidt galde.

»Fisk for halvtreds øre, og så skal der helst være både til middag og aften og lidt til i morgen« vrængede den, der sidst havde slæbt kurven.

»Ja, og så steger de rødspætterne på højkant for at spare på margarinen« tilføjede hans afløser.

»Han er så helv. . . så hulens nærig, den degn, at han holder hanen, når hønseene får majs, for den lægger jo ingen æg«, sagde drengen for at give sit besyrm med.

Da de atter gjorde holdt, gennemgik de endnu en gang dagens salmevers. Det var et af de vanskeligste, de endnu havde haft for. Det kneb gevaldigt.

Drengen hakkede slemt i det og gik i stå flere gange, og tanken om eventuelt at komme til at sidde efter en time gjorde det ikke lettere.

Det var ikke nogen rar besked at komme hjem med, så han prøvede på ny. Hver gang, han gik i stå, var der en af de andre, der kunne huske fortsættelsen.

»I lemmer, hvis hoved har himlen i vælde, hvi går I dog her, som dens porte var lukket? Op, opad fra jorden, den tidsel og nælde. Op, lærer dog kødet at holde i tugt« – så gik han i stå igen.

De andre fortsatte i kor »Mod korset at tage og alting forsage, hvad sjælen med sig vil fra Jesus forvilde og himlenes evige salighed spilde!«

Drengene blev enige med hverandre om, at det i dag var Brorsons tur til at få ansigtet vendt mod væggen med paryk, præstekrave og det hele.

De store salmedigteres billeder hang nemlig i skolestuen, og når salmeversene var for svære, kom deres ophavsmænd efter tur i skammekrogen, Grundtvig, Kingo, Ingemann eller Brorson.

Kun sjældent fik degnen opklaret, hvem der således havde givet sit mishag tilkende, men det var ikke uden risiko at sætte bagdelen og en god samvittighed på spil.

Brorson var nok den, der oftest blev vendt, men han var også den værste. Havde han bare holdt sig til salmer som »Den yndigste rose er funden« eller »Her kommer, Jesus, dine små«, ville hans billede også have fået en mindre omtumlet tilværelse.

Drengen havde forøvrigt en onkel, der skrev digte og morsomme historier, og engang havde hans mor smækket en af hans bøger i, netop som den var allermost spændende. »Det er ikke noget for små ører«, havde hun sagt.

Denne onkel var de umådelig stolte af. De holdt sig altid i hans nærhed, når han kom på besøg, for at lytte til hans mærkelige og morsomme fortællinger.

Han kunne også blive hvas, når det tog ham, og engang, da den mindste i bar spænding var kommet til at tørre sin næse i hans jakkeærme, lød det pludseligt: »Hva' satan knægt, skal du stå og tørre dit snot af på mig«, hvorpå knægten beskæmmet og flov var listet lidt mere i baggrunden.

De mange omveje, uden om de værste snedriver og ind over frosne pløjemark, og den tunge spånkurv med fiskene gjorde, at drengene kom for sent til skole.

Endnu kunne enkelte af fiskene slå lidt med halen, og de små stød, der forplantede sig til albueleddet, bar budskaber med fortrøstning om degnens overbærenhed.

Desuden var der andre, som slet ikke kom i dette vejr, men bare sad og krykkede hjemme ved kakkellovnen, selv om de boede i nærheden af skolen.

Forblæste og forfrosne fik de afleveret kurven. Det tog lidt tid, for degnekongens rosende bemærkninger om, at de var nogle flinke og raske drenge, måtte de også have med.

Da de bankede på døren ind til skolestuen, var klassen i gang med bibelhistorien. Den fæle Goliath var lige dejset omkuld og lå og sprællede i ørkensandet, da degnen modtog drengene:

»Hvad er I for nogle filistre, der kommer drattende langt op ad formiddagen?« Men da han hørte, at de havde haft fisk med, fejede han ansigtet rent med et forsonende smil.

Han tog sin pung op af lommen og famlede betalingen frem, men halvtredsøren, der var blevet lyssky under den lange mørketid, smuttede på gulvet og forsvandt sporløst.

Drengene hjalp ivrigt med at lede efter den, men den var ikke til at finde, og klassen skulle videre med bibelhistorien, inden Goliath vågnede op igen.

En smule irriteret over den resultatløse eftersøgning jog degnen børnene på plads med en ubetænksom bemærkning til drengen om, at det nok var ham, som havde fået halvtredsøren op under neglene.

Den uretfærdige beskyldning sved som edder og gift, og drengen var lige ved at tude, da han så sig hjælpeløst om og kun mødte stumme, spørgende øjenkast. Lige før timen var forbi, fandt degnen heldigvis selv den forsvundne mønt, der var trillet ind under katederet, og med et nik mod drengen sagde han kun: »Det var du heldig med«!

Det syntes drengen også. Han fandt, at sagen havde fået en lykkelig afslutning, men inden hans harme over begivenheden var helt forduftet, havde han igen glemt halvdelen af dagens salmevers.

Da børnene sad hjemme ved aftenmaden, plumpede en af hans søskende ud med historien, og der blev så stille, at man kunne høre petroleumslampens væge drikke af beholderen.

Mørk i ansigtet lagde faderen sin ske fra sig. Uden et ord rejste han sig med et sæt fra bordet. Resten af familien havde tabt både mælet og appetitten.

Da faderens tunge træskotrampe i vejgruset var forsvundet, så børnene forskrækket på hverandre. Den snakkesalige synder sad stum og forberedte en forsvarstale.

Det var ikke skik at berette om oplevelser, der kunne medføre ubehageligheder for andre mennesker.

Børnene vidste, at det for en gangs skyld var degnens tur til at blive taget i skole, og de havde ondt af det med ham.

Med uro og spænding sad de og hang over deres lektier, til faderen længe efter kom tilbage. Der blev ikke snakket mere om sagen, men alle forstod, at den var ordnet.

Dagen efter blev den endeligt afsluttet med, at degnen i hele klassens påhør gav drengen en undskyldning. Drengen selv tudbrølede over den pinlige opmærksomhed. Han vidste udmærket, hvad degnen måtte lide, for han havde selv engang måttet gå ydmygelsens stenede vej med en undskyldning.

Sammen med sin bror havde han stjålet 2 gulerødder fra en mark, hvor de stod i tusindvis og voksede sig store nok til kreaturfoder, men uheldigvis havde drengenes mor fra køkkenvinduet set, hvad der foregik.

De måtte af sted til gården med gulerødderne og en undskyldning. Det var næsten værre end at få klø, selv om de slap med at forklare, at »de var kommet til« at rykke gulerødderne op, nærmest for at se hvor store de var blevet.

Mens drengen endnu tjente i sin første plads, var det halvvejs blevet aftalt, at han den følgende sommer skulle have plads på nabogården.

En vinteraften, da fjorden igen lå stærblind og stivnet under stjernerne, blev det nye fæstemål indgået i en duft af frisklavet kaffe og grov pibetobak.

De erfaringer, han allerede havde indhøstet ved landbruget, og det par tommer, han havde lagt til sin vækst, blev takseret til en ekstra tikroneseddel i forhold til sidste års sommerløn.

Tresindstyve kroner var jo, når de blev regnet ud i dagløn, ca. halvtreds øre om dagen, nok til at føde en hel degnefamilie, hvis man levede udelukkende af fisk, sad drengen og regnede ud.

Alle parter havde vist været godt tilfreds med fæstemålet, da den gamle gårdmand stavrede hjemad med en svingende flagermuslygte i hånden.

Han var for kort tid siden blevet enkemand og drev gården sammen med to voksne sønner, der i sind og skind var så forskellige som dag og nat.

Den yngste var rar og godmodig. Der skulle meget til for at rokke den sindsligevægt, der gemte sig bag hans tålmodige ro og kæmpekræfter.

Den ældste kunne være ilter og opfarende, men så længe han bandede og skældte ud, kunne drengen altid få tid til at udtænke en god undskyldning, når han havde lavet noget galt.

Men når manden, bleg om næsen af galskab, kom farende og med sænket stemme stak hovedet frem, måtte man være forberedt på lidt af hvert, for så kunne der godt falde brænde ned.

Om øretæver fra den kant var der intet godt at sige, udover at de faldt på begge sider af hovedet og i så hurtig rækkefølge, at det ikke gik ud over balancen.

En voksen datter stod for husholdningen, assisteret af en tjenestepige, der måtte give en hånd med både ude og inde, d.v.s. med madlavning, malkning og spandevask.

Meget af tiden havde man desuden en daglejer, som hele sit liv havde levet så tæt op af den grå hverdag, at hans sprog og opførsel bar præg af en primitiv afstumpethed.

Overfor sine medmennesker var han et skikkeligt skrog, men hans måde at behandle dyrene på kunne være både rå og brutal. De begyndte at glippe med øjnene, når de så ham og var bedst tjent med, at han kun blev betroet en skovl eller en fork. Han havde ført en slidsom tilværelse rundt om på gårdene, arbejdet i al slags vejr i lade, på mødding og i mergelgrav. Allerede i barndommen havde hans skæve ryg fået sit knæk, og en skarp roekniv havde en rimtåget oktobermorgen berøvet ham det yderste led på den ene hånds tommelfinger.

Han var godt op i årene. Det var meget længe siden, han havde holdt sin mors bryst og alverden i sine hænder, men livet havde ikke levnet ham mange muligheder for at erobre den.

Gift var han aldrig blevet, og kun når han selv skulle sige det, havde han haft held til at gøre indtryk på de pigebørn, han kom i nærheden af. Da blev hans hede og uopfyldte drømme udlagt som virkelige hændelser, og hans livs højdepunkter beskrevet som en parringsakt mellem en tyr og en løbsk kvie.

Folk, der havde kendt ham længe, påstod, at de eneste hunkønsvæsener, han nogensinde havde haft nær kontakt med, havde haft krøller på halen og flere patter end de lystne pigebørn, han altid snakkede om.

Gennem de voksnes tågesnak og forblommede hentydninger begyndte drengen langsomt at forstå, at det, man kaldte kødets lyst, ikke havde så meget med frikadeller og flæskesteg at gøre.

Også det sjette buds dunkle indhold begyndte at få en hensigt og mening, og de første menneskers uddrivelse af paradiset lod sig ikke længere forklare med pjatterier om et afdøjet kernehus.

En langsynet længsel og en ulmende uro flettede et netværk af ubesvarede spørgsmål ind i hans tilværelse og begyndte at gro som grene på kundskabets træ med godt og ondt.

Livets kald fyldte hans tankeverden med en sødmefyldt blomsterduft og slog rødder i en skyldbetyngt erkendelse af syndefaldets evige gentagelse.

Når der var vaskedag på gården, måtte drengen hjælpe datteren og tjenestepigen. Også her blev der hvisket og tisket og leet af ting, han ikke måtte høre.

De hemmelighedsfulde nik og tyssende øjenkast, der blev sendt i retning af ham, skærpede blot hans høreelse og opmærksomhed.

Pigernes bryster, der hoppede over kanten af vaskebrættet, lokkede hans tanker på syndige afveje, ind i et vildnis, hvor fantasien gik på opdagelse.

Engang imellem kunne han næsten falde i staver, men tog så fat igen, så sæbeskummet væltede op mellem sprækkerne i vaskemaskinens låg.

Ind imellem skulle han pumpe vand og hente brænde til gruekedlen, men der blev også tid til hvile- og kaffepauser. De andre var jo i marken, og der var ingen til at skynde på ham.

Når storvasken var overstået, skulle der pumpes endnu mere vand. Tøjet skulle skylles og vrides, og der skulle trækkes tøjsnore mellem træerne ude i haven.

Pigernes undertøj fik særbehandling og blev hængt til tørre på loftet, skjult for nyfigne mandfolkeblikke. Her havde drengen og tjenstepigen deres kamre side om side, kun med en tynd skillevæg imellem.

Selv for en lille dreng, der havde lært at tro på både Gud og dommedag, kunne det være svært, her mellem fristerens udspændte garn, at holde sine tankers sti ren.

Tankerne kom jo af sig selv. Man var ikke herre over rækkefølgen, men det var ingen undskyldning. De blev vel heller ikke mindre syndige af, at de kunne skjules for andre.

Drengens samvittighed var derfor ikke altid i den bedste forfatning, men på den anden side lod disse forvirrede tanker sig ikke let flette ind i hans aftenbøn.

I øvrigt var han næsten holdt op med at bede aftenbøn, for tjenstepigens puslerier inde ved siden af, når hun tog tøjet af eller vendte sig i sengen, gav ham meget andet at tænke på.

Den eneste, han hver dag betroede sit hjertes dybeste hemmeligheder, var en kalv, i hvis bås han tilbragte de fleste ledige stunder.

Allerede før den blev født og kun kunne mærkes som en hård klump, når han med en knytnæve trykkede dens mor i siden lige foran hoftebenet, vidste han, at de ville blive venner.

En kalv kunne man snakke med og kæle for på en hel anden måde end de fleste dyr. Den var så rørende hjælpeløs, når den stavrede rundt på sine stive ben.

En hest – derimod – var så stor, og dens ører sad så højt oppe.

Katten kunne man heller ikke klappe. Den blev bare fornærmet og løb sin vej. Høns og lam var kun søde, mens de var små. Deres dumme stædighed tiltog med alderen.

Den nat, kalven kom til verden, havde drengen selv holdt staldlygten, mens de to voksne karle, stående på en stige over grebningen, havde halet til af alle kræfter. Det var en hård fødsel.

Bagefter havde drengen gnedet dens bløde skind med en halmvisk, mens den lå og slog med hovedet og fnøs slimet ud af næseborene.

Da den var kommet ud i sin bås i laden, havde han også givet den, hvad den kunne sætte til livs af den nymalkede råmælk. Resten havde koen fået.

Med hånden over dens mule og et par fingre i dens suttende mund havde han klemt dens hoved ned i spanden, indtil det begyndte at svinde i mælken.

Der gik ikke mange dage, før den kom springende, så snart han raslede med spanden. Så begravede den hovedet i den varme mælk, lige op til øjnene.

Engang imellem, når den skulle have luft, huggede den hovedet tilbage, før den foretog en ny dukkert – uden at ane, hvad dens begærlighed førte til. Den

var nemlig en tyrekalv og skulle slagtes, så snart den fik lidt kød på knoglerne. Dens triste skæbne var blevet bestemt allerede den aften, den blev født.

I dens korte levetid tilbragte drengen de fleste af sine ledige stunder i dens selskab. Han kunne sidde i timevis og klø den i dens krøllede pandebrask.

Aldrig havde han fortalt nogen levende skabning så meget om sig selv, og hver gang, den så på ham med sit blanke drøvtyggerblik, så den ud, som om den forstod hvert ord.

Da gårdmandens ældste søn en aften fortalte, at slagtningen skulle foregå den følgende dag, blev drengen næsten syg ved tanken og sad længe ved kalven ude i dens halmstrøede bås.

Karlen, hvis arbejdsdag sjældent kunne blive lang nok, var i færd med at male korn, og da drengen satte sig tavs ved den rumlende kværn og lod den varme strøm af nymalet korn løbe gennem sin hånd, kom han og spurgte, hvad der var i vejen.

»Ingen ting«, svarede drengen – som altid, når noget gjorde så ondt, at der ikke kunne snakkes om det.

Næste formiddag var alt gjort klart i portåbningen for enden af agerrummet. Drengen kom raslende med spanden og kalven efter sig, mens karlen stod parat med kniven og hammeren.

»Nu skal vi se, hvor stor en karl du er blevet, og nu skal jeg vise dig, hvordan du skal bære dig ad« sagde karlen og skrævede tværs hen over kalven.

»Her lige midt i panden skal du slå – og slå hårdt – så skal jeg nok ordne resten«.

Drengen stejlede af overraskelse og en panikagtig forskrækkelse. Han nåede kun at få løftet kalvens hoved mellem sine skælvende ben – så smed han hammeren og løb tudbrøllende sin vej.

Det, man her forlangte af ham, kunne han simpelthen ikke gøre, ligemeget hvad der skete. Karlens hånsord og vrede råb var uden virkning.

Først længe efter, at det hele var overstået, dukkede han op igen. Han var forberedt på det værste, men der skete ham ingenting, og han blev ikke engang skældt ud.

Der blev bare sagt, at når han var sådan et pattebarn, var han jo også for lille til at komme til august-marked inde i købstaden, noget han ellers havde fået fri til en hel eftermiddag.

Han havde været der forrige år sammen med sine brødre. Det havde været en fest og en oplevelse uden lige, og den daler han havde fået i forskud på sin sommerløn, havde snart fået ben at gå på.

En karusseltur og et par ture i luftgyngerne var der dog blevet råd til, men ved lykkehjulene og skydeteltene så børnene bare til. Andre seværdigheder var nok så spændende.

Med en rivende tungefærdighed havde udråberens hæse råb lokket dem hen til et telt, hvorfra der lød nogle forfærdelige brøl.

Her havde de set vildmanden, der for kort tid siden var blevet indfanget i junglen, og gysende havde de overværet, hvordan han hvæsende og knurrende kastede sig over nogle rå kødklumper.

Det kostede dem femten øre hver at se »havets kæmpe« og »to haner uden ben«.

Tunfiskeriet var ægte nok, men det med hanerne var noget værre snyderi. De lå blankpudsede og pæne, side om side, to almindelige vandhaner, som ganske rigtigt var uden ben! De markedsfolk var da heller aldrig til at stole på.

Et minde om festdagen skulle børnene naturligvis have med sig hjem. En kanonfotograf vimsede om, idet han bedyrede, at han aldrig før havde haft lejlighed til at få fem så pæne drenge på ét billede.

Det blev dyrt, men når de lagde deres sidste småskillinger sammen, kunne der lige blive til en majspipe og halvtreds gram finskåret tobak af mærket »Mildford«, der gav en masse røg og næsten ingen kvalme.

Det var nu ikke et indkøb, der skulle tales om, når de kom hjem, men da de nåede halvvejs, satte de sig ved bækken og holdt en lille rygepause.

Bækken, der løb under vejen mellem søen og fjorden, blev på dette sted ledt gennem et stort jernrør, som efter sigende var den nederste del af masten fra et strandet skib.

Vandet i søen stod højere end vandet i fjorden, og hvor det løb ind i røret, dannede der sig en hvirvel, hvor græs og sivstumper forsvandt i dybet med en gurglende lyd.

Her ville drengen gerne have leget med sine forestillinger om dramatiske skibsforslis og om onde mennesker, der gennem samme blev hentet til helvede.

Han kunne dog ikke undslå sig for at tage et par sug på majsriben. Man måtte have ham som medskyldig for på den måde at uskadeliggøre en svag sjæl, der måske kunne blive fristet til at røbe en hemmelighed.

Det var en flok trøtte drenge, der den aften sad ved rabarbergroden og gennemgik eftermiddagens spændende oplevelser.

Deres mor havde travlt med at efterse det nyvaskede arbejdstøj. Snart ville de jo være på vej tilbage til deres pladser for igen at gøre nytte i stald og på mark.

Markedsdagen hørte ligesom julen til årets højdepunkter, noget man kunne tale om og leve på i flere måneder.

Det brudte løfte – meddelelsen om, at drengen alligevel ikke fik fri til den forestående markedsdag, sved et par dage, men efterhånden groede der glemself over sindets sår og småskrammer.

Livet havde trods alt en overvægt af glæder, og tilfredsheden over ikke at have slået sin bedste ven for panden vejede tungt til den rigtige side.

Nogen tid senere blev drengen rystet af en begivenhed, der i enhver henseende overgik alt, hvad han hidtil havde set og oplevet.

Det var sidst på eftermiddagen, en af de dage, hvor kun de hvide og violette kartoffelblomster og den stædige følfod så ud til at nyde vejret.

Runkelroerne havde givet op og hang slappe og sløve i en drømmedøs om tor-denbyger og aftendug, og himlen var hvid af en stillestående varme.

Kørerne slog med hoved og hale for at holde næsvise bremses og fluer på afstand, og lærkerne skruede sig tavse til vejrs for at tilvifte sig en smule kølighed.

Det tog tid at samle køerne, der var utålmodige og tørstige, og drengen skældte ud med hede og dristige bandeord, der sved på tungen.

Han vidste godt, at det var galt. Han skulle vist til at passe på, før det blev en beskidt vane, men det lattede alligevel at komme af med et par eder, når man var vred. Og det var han! Nemlig på en tyregal sortborget kvie, der ustandseligt forårsagede uorden i flokken og benyttede enhver lejlighed til en ridetur på en af de andre kvier.

Der var nok at se til i forvejen, når fireogtyve tøjr skulle rinkes op og lige så mange køer samles i grupper på fire, før der kunne sættes kurs mod gården.

En dyb grøft fulgte den smalle markvej. Der blev maset og puffet, og de køer, der gik yderst, lå næsten på siden for ikke at falde i grøften.

Krumme horn og klove ramte hverandre med en blød klikkende lyd, og en svag raslen fra de mange jerngrimer trængte gennem kreaturerne pusten og stønnen. Bagude hang en tæt støvsky i luften.

I nærheden af gården var der en dam. Her skulle køerne atter kobles fri for at få tørsten slukket, og derfor satte de farten op.

De fire forreste fik efter tur nogle dask af tøjret og lukkede fredsommeligt øjnene for denne uretfærdighed. De var de eneste, drengen kunne nå at ave lidt.

Da flokken drejede væk fra markvejen, smed drengen træskoene for ikke at miste dem ved dammen, hvor både han og køerne sank i pløre til langt op på benene.

Den tørstige flok drak og drak og slap kun vandskorpen med mulen, når fluer med vandskræk gravede sig for dybt ind i de sår, jerngrimen havde skabt.

Drengen havde sat sig på et udtørret og solsprækket vandtrug, der lå med bunden i vejret. Herfra holdt han øje med begivenhedernes gang.

Da han kom til at se op mod himlen, så han pludseligt et syn, der slog ham med en lammende forfærdelse. Det syn, som mødte ham, kunne simpelthen ikke være andet end begyndelsen til enden – den yderste dag – med al dens glæde og gru, den dag, da levende og døde skal stå til regnskab foran himlens trone.

Han følte, at hans eget var i en sørgelig forfatning, og håbet om den Almægtiges nåde dinglede i en tynd tråd.

Engang havde dette håb hængt bedre fast – som englene på juletræet – men hans barnetros spinkle spirer havde sat vildskud, og andre havde plejet og passet dem lidt for godt.

En lærdom fra voksne karle, der bandede eller læste højt af Luthers katekismus havde sat spørgsmålstegn ved alle hans tanker og handlinger.

Nu tegnede en usynlig hånd det største af dem alle oppe på himlen, og hvert øjeblik ventede han at høre domsbasunerne gjalde fra alle verdenshjørner.

Han turde ikke længere se op, men kastede sig bedende på knæ og græd, så selv det gamle vandtrug begyndte at krympe sig under hans tårestrøm.

Hulkende bad han til Gud om ikke at blive vejet og fundet for let og om, sammen med sine forældre og søskende, at komme på de frelstes hold nu, da fårene skulle skilles fra bukkene.

Hans livslampe raslede tomt af mangel på olie og tænderklaprende gravede han sine betroede talenter frem, men fandt kun en samling nytteløse undskyldninger.

Han fornam allerede jorden ryste og ildsøen koge, men da han vovede at kigge ud under albuen, så han ikke andet end køerne, der travede omkring i pløret med savl og andemad om kæberne.

Med bagbenene begravet i vand og mudder red den sortbrogede kvie rundt med kødets livgivende lyst i hud og nerver, lykkeligt uvidende om død og dommedag.

Den usynlige hånd, som skrev spørgsmålstegnet, havde taget fat igen, og for hvert bogstav, som fulgte, forvandlede drengens frygt til en usigelig lettelse.

Først da flyvemaskinen foretog sit sidste sving, kunne han svagt skimte den i sollyset. Nu hørte han også en fjern brummen og skimtede bag spørgs-

målstegnet ordet »Persil«. Åh, hvor havde han dog været bange. Hvor havde samvittigheden dog gennemrusket hans sjæl og krop. Han rystede endnu af forkrækkelse.

Han havde kun få gange i sit liv set en flyvemaskine, men aldrig før oplevet denne form for reklame, derfor havde han heller aldrig været så bange.

Båret af glædens rappe vingeslag fløj hans stumme tak langt ind i himlene, efterladende en flov fornemmelse over, at han i sin panik vistnok havde lovet mere, end han nogensinde kunne holde.

Han var så taknemmelig, fordi verdens undergang var udsat til en mere passende lejlighed, så han kunne få tid til at gøre sig mere fortrolig med tanken.

Endnu forekom den ham urimelig, selv om der lå så meget skidt i krogene, at hverken en ny syndflod eller alverdens vaskepulver kunne få bugt med det.

Når det kom til stykket, var det jo kun nedfaldne blade fra livets træ og kundskabens træ på godt og ondt, bestanddele som gav grøde og grokraft til livet selv med et hav af smil og en syndflod af tårer.

Den Gud, som havde skabt himmel og jord, var vel ikke urimelig, heller ikke, når han tog sine børn lidt hårdt ved vingebenet, hvis de fik for høje tanker om sig selv.

Drengen kunne et par vers, som han en sjælden gang benyttede til aftenbøn, når hjemme og anden modgang havde gjort ham mør til åndelige sysler.

Når han var glad og tilfreds med tilværelsen, passede de ikke rigtigt til formålet, kun når humøret var helt i bund, trak han dynen op over hovedet og hviskede stille:

»Jeg ved det, Gud, jeg trænger til din tugt,
den revser mig, når jeg din hånd vil slippe,
tit bli'r mit hjerte stolt og vild dets flugt,
derfor du stundom må dets vingfjer klippe.

O, lær mig ret at ville, hvad du vil,
hold troens vinge oppe, når den daler,
og tugt mig kun, men giv mig nåde til
at bøje mig og tie, når du taler«.

For et øjeblik siden havde han fået vingerne stækket til gavns, men de var allerede ved at vokse ud igen. De remser, han slyngede efter køerne, der svuppede rundt i pløret omkring dammen, havde han hverken fra sang- eller salmebogen.

De store bogstaver oppe på himlen var allerede drevet ind mellem hverandre, og spørgsmålstegnet havde opløst sig i nogle små skytøtter, da han med sine bredmulede følgesvende svingede ind gennem gårdsleddet.

Da aftenmalkningen var overstået, de sidste dråber slået af sien og låget sat på spanden, havde også gårdens store tyr fuldført sit dagværk.

Den sortbrogede uromager lå fredsommelig i sin bås og gumlede løs på en høtot, medens gårdens folk samlede i folkestuen til dagens sidste måltid.

Snakken gik, mens de kolde grødklumper med varm mælk fik deres bekomst, men daglejeren mente bestemt, at hvis udviklingen fortsatte med flyvemaskiner og andet djævelskab, stod verden ikke ret meget længere.

Da drengen igen sad alene oppe på sit kammer, var himlen ikke længere hvid af varme. Den havde fået et stænk blåelse ligesom de største stykker vasketøj, der hang i tusmørket ude i haven.

En sval vind udenfor hviskede godnat og fik pæretræets grene til at skrabe mod husgavlen. Inde på loftet var tjenestepigen i færd med at samle småstumper af spraglet undertøj.

Snart ville hun gå til ro og vende sig et par gange i den knirkende seng, og drengen ville blive stillet overfor dagens allersidste samvittighedsspørgsmål:

Skulle han bede aftenbøn eller tænke på noget mere spændende?

Niels L. Underbjerg
BARNDOM BLANDT BØNDER

Udsendt som privattryk af Gadgaard Nielsens Bogtrykkeri, Lemvig,
i anledning af julen 1978

Tegninger: Erling Juhl. – Papir: Viggo Borch
Oplag 850 ekspl., som ikke kommer i handelen.

